

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2020 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO CYFRYZACJI

PODSEKRETARZ STANU

Wanda Buk

DT-WIT.45.90.2020

Pan dr hab. Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na komunikat Pana Rzecznika „Nie ma systemu nadzoru nad promieniowaniem elektromagnetycznym od urządzeń telefonii komórkowej”¹ w pierwszej kolejności pragnę serdecznie podziękować za zainteresowanie się tematyką pól elektromagnetycznych emitowanych w szczególności przez infrastrukturę telekomunikacyjną. Ministerstwo Cyfryzacji od lat dostrzegało problem skutecznej kontroli pola elektromagnetycznego (PEM) a także niejednoznaczność przepisów w tym zakresie. Dlatego też, przygotowany w 2018 roku przez resort cyfryzacji, projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw, skierowany do szerokich konsultacji publicznych, uzgodnień międzyresortowych i opiniowania w grudniu 2018 roku (konsultacje trwały 30 dni – od dnia 3 grudnia 2018 roku) zawierał już postanowienia, które w opinii resortu, powinny poprawić działania administracji w tym zakresie. **Należy podkreślić, że ustawa² ta realizuje również wnioski z raportu NIK opublikowanego w maju 2019 roku, w którym oceniono działania organów administracji publicznej w zakresie PEM. W tym aspekcie wejście w życie większości przepisów z dniem 25 października 2019 roku należy uznać za niemal natychmiastową realizację wniosków pokontrolnych. Tak więc regulacje ochronne i kontrolne już obowiązują w polskim systemie prawnym.**

Odnosząc się wprost do niektórych twierdzeń zawartych w komunikacie, pragnę poinformować, że pole elektromagnetyczne emitują nie tylko instalacje telekomunikacyjne, ale także linie elektroenergetyczne oraz wszelkie urządzenia elektryczne. Wyjaśnić trzeba także, że mobilne sieci telekomunikacyjne, które w powszechnie używanej nomenklaturze funkcjonują m.in. jako technologia GSM, UMTS, LTE, czy też 2G, 3G, 4G, 5G etc. oparte są na technologii radiowej. Sygnał radiowy, nadajniki, odbiorniki, anteny itd. są powszechnie użytkowane od ponad stu lat. Odnośnie kwestii sygnału radiowego, to niezależnie od tego, czy jest to technologia 2G czy 5G rządzą nim te same, niezmiennie prawa fizyki. Sieci 5G

---

¹ https://rpo.gov.pl/pl/content/rpo-brak-systemu-nadzoru-nad-promieniowaniem-urzadzen-telefonii-komorkowej?fbclid=IwAR0v5y3ezjw0A3VfIIBE7QhtnVH79fEwzCrUa0gmiboJTRA4yp-_dG22Y28

² Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1815)

wykorzystują rozwiązania techniczne, które już są stosowane w sieciach komórkowych czy łączności satelitarnej.

Dlatego też nie możemy mówić o oddziaływaniu takiej czy innej technologii. Pragnę przypomnieć, że czy to rozporządzenie Ministra Środowiska z 2003 roku, czy też Ministra Zdrowia z 2019 roku dotyczące dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, nie ustanawia ich w odniesieniu do tego, czy to jest linia elektroenergetyczna, stacja bazowa telefonii komórkowej, stacja nadawcza radia lub telewizji, czy też radarów. Punktem odniesienia są zakresy częstotliwości.

Skutki zdrowotne związane z oddziaływaniem fal elektromagnetycznych są intensywnie badane od wielu dekad. Pomimo wielkiej liczby wysokiej jakości badań, nie ma przekonujących naukowo dowodów na to, że pole elektromagnetyczne, z jakim mamy do czynienia w przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej, przyczyniało się do wzrostu zachorowalności na jakiegokolwiek schorzenia.

Tak, jak w każdej dyskusji, tak i w tej, pojawiają się różne inne opinie. Są także pojedyncze badania pokazujące, że wpływ na zdrowie istnieje, w szczególności dotyczy to jednak telefonów komórkowych, a nie stacji bazowych telefonii komórkowej.

Chcę jednak jasno podkreślić, że dla Ministerstwa Cyfryzacji kwestia zdrowia obywateli jest sprawą priorytetową i nie jest to obszar kompromisów. Dlatego, podobnie jak NIK, uważnie przyglądamy się systemowi nadzoru nad polem elektromagnetycznego. Jesteśmy żywo zainteresowane poprawą jego jakości, a nasze obserwacje są zbieżne z niektórymi wnioskami raportu NIK: państwo może działać lepiej w zakresie kontroli.

Z dniem 25 października 2019 r. weszła w życie większość przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1815), zwana dalej megaustawą, która rozwiązuje najważniejsze kwestie wskazane przez Najwyższą Izbę Kontroli. W swoim raporcie NIK stwierdziła, że:

A) organy odpowiedzialne za monitoring są niedofinansowe. Z tego wynikają problemy techniczno-organizacyjne, np. brak odpowiedniej aparatury pomiarowej.

DLATEGO

Megaustawa przewiduje środki na wsparcie Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, w tym zakresie. Zgodnie z ustawą, zostały przeznaczone fundusze na poziomie 5 milionów zł na sam zakup nowoczesnego sprzętu do mierzenia natężenia pola elektromagnetycznego.

B) Izba zwróciła uwagę, że brakuje systemu teleinformatycznego gromadzącego wyniki kontroli przeprowadzanych przez organy administracji oraz nie są one upubliczniane.

DLATEGO

Trwają prace nad Systemem Informacyjnym o Instalacjach wytwarzających Promieniowanie ElektroMagnetyczne (SI2PEM), który zgromadzi wyniki wszystkich pomiarów dotyczących poziomu pola elektromagnetycznego. Dzięki megaustawie znajdują się w nim efekty pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, Wojewódzkich Inspekcji Sanitarnych,

a także pomiarów wykonywanych przez certyfikowane laboratoria. Megaustawa wymusza na operatorach jednolity standard raportowania odnośnie pola wytwarzanego przez stacje bazowe telefonii komórkowe. Pozwoli to na dokładną ocenę łącznych wartości pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez wszystkie instalacje radiokomunikacyjne na danym obszarze. Dzięki SI2PEM poprawi się także koordynacja między służbami odpowiedzialnymi za monitoring i kontrolę pola elektromagnetycznego, czego brak podkreśla w swoim raporcie NIK.

Można powiedzieć, że zmienia się logika kontroli. Do tej pory były one przeprowadzane osobno przez poszczególne służby. Po wejściu w życie nowych przepisów, wszystkie wyniki badań zgromadzone będą w jednym miejscu – w bazie SI2PEM. Dlatego służby będą mogły przeprowadzać kontrole tam, gdzie istnieje największe prawdopodobieństwo, że natężenie pola elektromagnetycznego potencjalnie mogłoby się zbliżyć się do limitów określonych w przepisach.

Z drugiej strony operatorzy będą mogli precyzyjnie ocenić rozkład wartości pola elektromagnetycznego, co pozwoli na precyzyjne planowanie sieci i minimalizowanie ryzyka przekroczeń.

Najważniejsze jednak, że obywatel uzyska dostęp do bezpłatnej strony internetowej, na której sprawdzi poziom pola elektromagnetycznego w dowolnym miejscu w Polsce. System powinien być już gotowy w bieżącym roku.

C) Wracając do wyników kontroli, zastrzeżenia NIK dotyczą także doskonalenia zawodowego inspektorów – metodyka pomiarów nie jest w wystarczający stopniu uwzględniana w programach kształcenia.

DLATEGO

W ramach projektu SI2PEM przewidziany jest szereg szkoleń dla osób pracujących w terenie, zajmujących się badaniem natężenia pola elektromagnetycznego.

D) Wreszcie NIK postuluje także działania edukacyjne w zakresie oddziaływania pola elektromagnetycznego.

Jest to jeden z ważniejszych elementów związanych z polem elektromagnetycznym, dlatego wymaga szerszego wyjaśnienia. Na etapie konsultacji publicznych megaustawy przez szeroko rozumianą stronę społeczną zgłaszane były postulaty i żądania dotyczące, z jednej strony, zaostreżenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych z instalacji radiokomunikacyjnych, z drugiej zaś, zastopowania wdrożenia w kraju sieci telekomunikacyjnej piątej generacji. Argumentacja strony społecznej oparta była i jest w dalszym ciągu w większości o dezinformację oraz tzw. fake newsy. Ruchy strony społecznej nasiliły się gdy projekt ustawy trafił do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, pojawiły się nowe grupy, reprezentujące sferę organizacji pozarządowych, a argumentacja stała się bardziej radykalna. Przeciwnicy nowych technologii (w tym sieci 5G) bardzo często powołują się na listy „BioInitiative Working Group”, w których, poza zamiarem udowodnienia szkodliwości pola elektromagnetycznego, dochodzi do prób dyskredytacji międzynarodowych podmiotów, takich jak Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), czy też Międzynarodowa Komisja ds. Ochrony Przed Promieniowaniem Niejonizującym (ICNIRP).

Hasła i fake newsy zastosowane w 2019 roku w Polsce w ramach ruchu anty 5G i przeciwko harmonizacji dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych są zbieżne również z genezą i funkcjonowaniem ruchu STOP5G opisanym w raporcie Global Disinformation Index „Adversarial Narratives: A New Model for Disinformation”³.

Z kolei informacje o protestach ludzi zamieszkałych przy stacjach nadawczych i nierzetelne prace popularnonaukowe publikowane w szczególności w mediach społecznościowych, owocują utwierdzeniem się w społeczeństwie przekonania o wyjątkowej szkodliwości pól elektromagnetycznych. W ten sposób problem medyczny przekształcił się w problem społeczny.

DLATEGO

Ministerstwo podjęło działania mające na celu skuteczną walkę z pojawiającymi się fake news’ami dot. sieci 5G i PEM, aby dotrzeć z rzetelną informacją do osób, które nie mają wiedzy w tym temacie, a poszukują jej poprzez publicznie dostępne źródła.

Wśród przeprowadzonych aktywności na rzecz pogłębiania świadomości społeczeństwa wyróżnić należy organizację przez Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ministerstwo Cyfryzacji corocznych międzynarodowych konferencji naukowych dotyczących tej tematyki (pierwsza odbyła się w 2016 roku). Ponadto, na zlecenie Ministra Cyfryzacji powstało opracowanie „Pole elektromagnetyczne a człowiek. O fizyce, biologii, medycynie, normach i sieci 5G”, przedstawiające w przystępny sposób najważniejsze zagadnienia związane z polem elektromagnetycznym o częstotliwościach radiowych⁴.

Kolejnym działaniem, realizowanym w trybie ciągłym, jest prowadzenie przez Ministerstwo Cyfryzacji dedykowanej strony internetowej poświęconej zagadnieniom dotyczącym sieci 5G, w tym także polu elektromagnetycznemu (www.gov.pl/web/5G). Na stronie tej publikowane są aktualności dotyczące wdrożenia sieci 5G w Polsce i na świecie oraz informacje na temat badań i raportów dotyczących pola elektromagnetycznego. W ramach działań edukacyjnych na stronie tej udostępniono również „Przewodnik po 5G”⁵, w którym przedstawiono najważniejsze zagadnienia dotyczące sieci nowej generacji, kładąc nacisk w szczególności na przystępność prezentowanych w Przewodniku informacji dla przeciętnego użytkownika internetu. Jednocześnie z początkiem stycznia bieżącego roku opublikowaliśmy raport dotyczący korzyści z 5G dla osób niepełnosprawnych⁶.

Na zakończenie pragnę się odnieść do podniesionej w komunikacie kwestii stosowania tzw. zasady ALARA oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. poz. 2448).

Reguła ALARA (– As Low As Reasonably Achievable) dotyczy promieniowania jonizującego a nie niejonizującego⁷. „Zasada ALARA to polityka minimalizacji ryzyka poprzez utrzymanie

---

³ https://disinformationindex.org/wp-content/uploads/2019/11/GDI_AdversNar_Report_Screen_AW2.pdf

⁴ Opracowanie jest publicznie dostępne na stronie Ministerstwa Cyfryzacji, <https://www.gov.pl/web/5g/biala-ksiega1>.

⁵ <https://www.gov.pl/web/5g/przewodnik-po-5g>

⁶ <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/niepelnosprawni-w-sieci-5g--raport-il-pib>

⁷ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c44c8b69-d51a-4a94-b7b4-adf2c1d4fd15> ;

ekspozycji na najniższym poziomie pod względem kosztów, technologii i korzyści dla zdrowia. Stosując zasadę ALARA badania diagnostyczne z zastosowaniem promieniowania jonizującego powinno wykonywać się w sposób gwarantujący osiągnięcie wymaganego rezultatu przy możliwie najmniejszej dawce promieniowania”⁸. O ile w przypadku promieniowania jonizującego, szczególnie w warunkach laboratoryjnych jest to łatwe, o tyle w przypadku promieniowania elektromagnetycznego wymagałoby to wyłączenia wszystkich jego źródeł, czyli praktycznie wszystkich urządzeń elektrycznych, elektronicznych jak i komunikacyjnych.

Należy podkreślić, że obowiązujące od 1 stycznia 2020 roku, na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia, dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku są zgodne z zaleceniem Rady 1999/519/WE z 12 lipca 1999 r. w sprawie ograniczenia narażenia ludności na pola elektromagnetyczne (od 0 Hz do 300 GHz), a także z wytycznymi Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Przed Promieniowaniem Niejonizującym (ICNIRP) oraz Światowej Organizacji Zdrowia (WHO)

Dotychczas obowiązujące wytyczne ICNIRP zostały opublikowane w 1998 roku. Zakres najnowszych prac tej organizacji nad aktualizacją wytycznych, w znacznej części obejmował częstotliwości powyżej 6 GHz, które coraz powszechniej będą wykorzystywane wraz z rozwojem sieci mobilnej 5G.

Nowe wytyczne ICNIRP zostały opublikowane 11 marca 2020 roku. Odnoszą się one do dopuszczalnych poziomów ekspozycji człowieka na pola elektromagnetyczne o częstotliwości radiowej, uwzględniając takie technologie jak: AM/FM/DAB, DVBT, WiFi, czy Bluetooth oraz aktualnie wykorzystywane sieci 2G/3G/4G a także, co bardzo ważne, powstające sieci 5G. Prace nad nowymi wytycznymi trwały 7 lat, a do ich opracowania wykorzystano literaturę przedmiotu, organizowano warsztaty naukowe oraz szerokie konsultacje publiczne. Wytyczne gwarantują ochronę człowieka przed PEM dla wszystkich wykorzystywanych częstotliwości z zakresu 100 kHz – 300 GHz.

Potwierdzono, że nie ma dowodów naukowych wskazujących na związek pola elektromagnetycznego ze schorzeniami takimi jak rak i bezpłodność, czy innymi skutkami, niepożądanymi dla zdrowia człowieka.

Na końcu chciałabym wskazać, że szczegółowe odniesienie się do realizacji poszczególnych zaleceń wynikających z przeprowadzonej kontroli Najwyższej Izby Kontroli Minister Cyfryzacji przedstawił w odpowiedzi na interpelację poselską nr 1910 w sprawie oddziaływania pól elektromagnetycznych PEM oraz działań Ministerstwa Cyfryzacji zgłoszoną przez p. Posel Magdalenę Łośko. Odpowiedź w tym zakresie jest dostępna pod linkiem:

<http://orka2.sejm.gov.pl/INT9.nsf/klucz/ATTBM5EJ6/%24FILE/i01910-o1.pdf>

Z poważaniem,

Wanda Buk

/-podpisano elektronicznie/

---

https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/appmanager/ciop/pl?_nfpb=true&_pageLabel=P30001831335539182278&html_tresc_root_id=21379&html_tresc_id=21918&html_klucz=19558&html_klucz_spis

⁸ www.radioembolizacja.org.pl ; www.ochronaradiologiczna.pl